

Links Hillary Clinton, die uit is op het Amerikaanse presidentschap; rechts de Duitse bondskanselier Angela Merkel; onderaan de Franse presidentskandidate Ségolène Royal. Foto's AFP/Reuters

Het zou kunnen: Angela Merkel, sinds 2005 Duitslands eerste vrouwelijke bondskanselier, krijgt gezelschap van de Françoise Ségolène Royal, wanneer die komende maand tot eerste vrouwelijke president van Frankrijk wordt verkozen. Waarna Hillary Clinton zich bij beide vrouwen voegt als zij in 2008 tot eerste vrouwelijke president van de Verenigde Staten wordt verkozen. Dat roept de vraag op: breken andere tijden aan wanneer vrouwen de hoogste politieke macht uitoefenen?

Jazeker, meent de Amerikaanse politicooloog Francis Fukuyama. Hij voorziet een wereld waarin geen of minder plaats zal zijn voor agressie, geweld en ongebreidelde concurrentie. Ook de onlangs overleden Franse journalist en politicus Jean-Jacques Servan-Schreiber zag het rooskleurig in. In een wereld waarin fysieke kracht in belang afneemt, is een sleutelrol weggelegd voor vrouwen, die dankzij hun 'flinkheid, gulheid en perfectionisme' in de 21ste eeuw niets minder dan 'de architecten van de nieuwe wereld' zullen worden.

Dat enthousiasme, afkomstig van twee mannen, wordt afgeremd door een nuchtere vrouw, Christine Ockrent. De 62-jarige journaliste gold jarenlang als de koningin van de Franse televisie, omdat zij als eerste vrouw het achtuurjournaal presenteerde. Ook is ze de voormalig hoofdredacteur van het weekblad *Express* (de Franse *Elsevier*) en schreef ze vijftien boeken.

In haar laatste werk analyseert ze de prestaties van regerende vrouwen in de recente geschiedenis - van Margaret Thatcher en Indira Gandhi in de tweede helft van de 20ste eeuw, tot Angela Merkel en de Chileense Michèle Bachelet nu. Die onderneming werd ingegeven door de mogelijke uitverkiezing van Royal in Frankrijk.

Doet een vrouw het in de praktijk beter, is de vraag die Ockrent zichzelf stelde. 'Ik wantrouw grote voorspellingen en waardeoordelen zoals die van Fukuyama. We hebben nog maar zo weinig ervaringen met vrouwelijke leiders', waarschuwt ze aan het begin van het gesprek. Voor hemelbestormende visies over het thema vrouwen en de wereldpolitiek interesseert ze zich niet zo; als journalist is ze meer geïnteresseerd in de feitelijke gang van zaken.

Ze constateert de 'wereldwijde opkomst van een generatie van vijftigers die, geholpen door alle strijd die er in de vorige eeuw voor vrouwenrechten is geleverd, bezig is de hoogste macht voor zich op te eisen. Of dat ook gaat lukken, staat nog te bezien. Vooralsnog zijn er slechts twee vrouwelijke regeringsleiders die er werkelijk toe doen: de christen-democrate Angela Merkel - de machtigste vrouw van Europa - en de sociaal-democrate Michèle Bachelet in Chili.'

Compassie

Dat de tijden voor vrouwelijk leiderschap gunstig zijn, brengt Ockrent niet alleen in verband met het aanbod van een nieuwe, hooggeleide generatie, maar ook met de vraag van kiezers. 'In onze westerse, vergrijzende maatschappijen zijn vooral de middengroepen zeer bezorgd over de toekomst. Zij gaan ervan uit dat hun kinderen het slechter zullen hebben dan zijzelf en ze hebben een grote behoefte aan compassie van politici. Vrouwelijke politici worden daar beter toe in staat geacht.'

De nieuwe generatie vrouwen in de politiek speelt daar op in door hun moederschap in de strijd te

VROUWEN AAN DE MACHT

Omdat de socialiste Ségolène Royal kans maakt op het Franse presidentschap, schreef journaliste Christine Ockrent een boek over vrouwelijke regeringsleiders wereldwijd. Over het spelen van de 'moederkaart' en het gevaar van schoonheid. Door Fokke Obbema

werpen. 'Wanneer Hillary Clinton zichzelf via een videoboodschap als kandidaat voor het presidentschap lanceert, doet ze dat in een zeer vrouwelijk decor, omgeven door gebloemde kussentjes, en zegt ze met zoveel woorden: 'Ik ben een moeder.' Daar is over nagedacht.

'En wanneer Ségolène Royal haar programma bekendmaakt, zegt ze, met een gebalde vuist voor haar borst: 'Ik wil voor alle kinderen van Frankrijk wat ik voor mijn eigen kinderen heb gewild.' Onlangs voegde ze daar ook nog eens aan toe: 'Ik ben een vrouw, dus alles gaat veranderen.' *Ah bon*, we zullen zien, denk ik dan. Maar het interessante is wel dat deze vrouwen, die allebei al een lange weg in de politiek hebben afgelegd, ervan overtuigd zijn dat het spelen van de moederkaart nu gunstig voor hen is.'

Clinton en Royal moeten de macht nog veroveren, maar wat zijn de ervaringen met vrouwen die dat al hebben gedaan - hoe brengen die het ervan af? In haar boek gaat Ockrent in op 'de machtigste drie vrouwen uit de tweede helft van de 20ste eeuw': Indira Gandhi (India), Golda Meir (Israël) en vooral Margaret Thatcher (Groot-Brittannië). Hun gemeenschappelijke punt, signaleert ze, is dat ze alle drie een oorlog hebben uitgeroepen - niet bepaald een aanbeveling voor Fukuyama's voorspelling dat een wereld met vrouwelijke leiders minder gewelddadig zal worden.

Maar Ockrent wil daar geen con-

clusies aan verbinden. Zij is geneigd een waterscheiding aan te brengen tussen de vroegere regeringsleiders en de huidige generatie. 'We leven nu in een heel ander tijdperk. Iemand als Thatcher past daar niet meer in. Daarvoor was ze veel te ideologisch. De nieuwe generatie vrouwen is dat juist niet.' Dat illustreert ze aan de hand van de eerste ervaringen met Merkel en Bachelet.

Ockrent, die de bondskanselier voor haar boek interviewde, noemt de Duitse 'cerebraal, introvert en wantrouwend, wat na een Oost-Duitse jeugd wel te begrijpen

valt', terwijl Bachelet daarentegen 'extreem extravert, uit en vrolijk' is. Beiden komen uit tegengestelde politieke richtingen - de conservatieve christen-democratie voor Merkel, het socialisme voor Bachelet.

Crècheprobleem

Toch zie je, ondanks die verschillen, overeenkomsten tussen beiden. Ze hebben meer empathie voor problemen van het dagelijks leven en leggen een grotere hang naar pragmatische oplossingen aan de dag dan hun voorgangers.

Je merkt ook dat ze groot belang hechten aan sociale maatregelen ten gunste van vrouwen en kinderen. Merkel heeft bijvoorbeeld in Duitsland, met zijn extreem lage geboortecijfer, het crèche-probleem aangepakt en de mogelijkheden voor ouderschapsverlof verruimd.'

De vrouwen van de pragmatische generatie mogen dan het tij mee hebben, net als hun voorgangers moeten zij volgens Ockrent nog altijd aan hogere eisen voldoen om in hun vak te slagen. Met instemming haalt ze de politica en journaliste Françoise Giroud aan, die ooit opmerkte: 'Gelijkheid is pas bereikt, wanneer een incompetent vrouw op een verantwoordelijke post wordt benoemd.'

Die hogere eisen springen in het oog op het esthetische vlak. 'Van mannen wordt nooit gezegd dat ze lelijk zijn, of zich niet weten te kleden', stelt Ockrent. 'De blik van vrouwen kan op dit terrein overigens minstens zo hard zijn als die van mannen.' Pas na de verovering van de macht volgt enig respijt. 'Bij vrouwen als Merkel en Bachelet gaat het tegenwoordig minder over hoe ze eruitzien, en meer over wat ze doen.'

Ook leeft er wantrouwen jegens een ambitieuze vrouw. 'Een man hoeft nooit uit te leggen waarom hij de baas wil worden. Maar wanneer een vrouw dat wil, is de houding: wie denkt ze wel niet dat ze is? Ze moet zich er veel meer dan een man voor verantwoorden.'

Bovenal krijgt een politica te maken met onderschatting, oftewel

'de overtuiging dat ze niet alles zelf kan bedenken'. Die gaat vaak gepaard met de gedachte 'dat er wel een man achter haar moet staan die het eigenlijk voor het zeggen heeft', signaleert Ockrent. 'Van Royal werd in het begin gezegd dat François Hollande haar strategie bepaalde.' Hollande is haar levensgezel, en leider van de Parti Socialiste. 'Inmiddels weten we wel beter. En Merkel werd in het begin als 'het meisje van Kohl' aangeduid.'

Onderschatting

Die 'permanente onderschatting' wijkt op het moment dat vrouwen zich even hard als mannen tonen om de macht te veroveren. Ze moeten kunnen 'doden', schrijft Ockrent. Niet bepaald een vrouwelijke eigenschap. 'Nee, maar politiek is nu eenmaal een keihard vak. Om hogerop te komen, moet je voorbij degenen die naast of boven je zitten. Een andere weg is er niet. Dat geldt voor vrouwen evengoed als voor mannen.'

Maar ook als de weg naar de top zwaar is en als vrouwen aan extra hoge eisen moeten voldoen: vooruitgang boeken ze wel, stelt Ockrent optimistisch. Een teken aan de wand is dat openlijk machogedrag in reactie op vrouwelijke politici op zijn retour is. In haar boek vertelt ze over het onthaal dat de eerste vrouwelijke premier van Frankrijk, Edith Cresson, begin jaren negentig nog wachtte. Die kreeg de volle laag van mannelijke parlementariërs. 'Heeft ze wel een slipje aan?', vroeg een van hen hardop, onder luid gelach van zijn collega's, toen de premier de buitenlandse handel besprak in een zeer strakke, zwarte jurk.

'Dat gedrag is nu volstrekt ondenkbaar. De aanvallen op Royal zijn niet meer zo vulgair. Daarvoor zijn de zeden te zeer veranderd', meent Ockrent. Tekenend was de gang van zaken toen Royal zich kandidaat stelde voor het presidentschap. Concurrent Laurent Fabius grapt: 'Wie gaat er op de kinderen passen?' En zijn collega Jack Lang snierde dat de strijd om het presidentschap 'geen schoonheidswedstrijd' was. Royal profiteerde, want die uitdrukking achtervolgden beide mannen nog maandenlang.

Tegenwoordig lijken het vooral vrouwen die vrouwelijke toppolitici proberen aanpakken op hun zwakke punten. Zo viel Doris Schröder, de vrouw van de toenmalige bondskanselier, tijdens de Duitse verkiezingscampagne Angela Merkel, de tegenstander van haar man, aan over haar kinderloosheid. Zij kon niet weten wat het was om werk en zorg te combineren, riep Doris Schröder. Het was een aanval onder de gordel die geen enkele man had aangedurfd.

Royal zal daar, als moeder van vier kinderen, geen last mee krijgen. Maar of vrouwen haar bij de komende verkiezingen massaal te hulp zullen schieten om haar tot de eerste vrouwelijke president van Frankrijk te kiezen, is zeer de vraag. Recent opinieonderzoek geeft aan dat Franse vrouwen in grotere aantallen op haar mannelijke rivaal Sarkozy stemmen, dan op haar. 'Haar schoonheid is een wapen, zeker. Journalisten vinden dat ze er nu beter uitziet dan vroeger', merkt Ockrent daarover op. Maar het is ook een gevaar. 'Ze moet ervoor waken te mooi te zijn, en al helemaal niet sexy. Andere vrouwen haten dat. Ze moeten niet het idee krijgen dat hun man wordt afgepikt.'

Christine Ockrent: *Madame la... - Ces femmes qui nous gouvernent*. ISBN 978-2-259-19901-8. Plon, € 18,90 euro.

Christine Ockrent

- 1944 - geboren in Brussel, dochter van een diplomaat
- 1965 - diploma Institut d'Etudes Politiques, Parijs; begin journalistieke carrière
- 1970 - verslaggever bij CBS News (VS)
- 1982 - eerste vrouwelijke presentatrice achtuurjournaal Antenne2
- 1986 - geboorte zoon; de vader (en haar echtgenoot) is oud-minister Bernard Kouchner, tevens de oprichter van Artsen zonder Grenzen
- 1987 - adjunct-hoofdredacteur bij commerciële zender TF1
- 1988 - terugkeer bij publieke omroep (Antenne2, later France3)
- 1994 - 1996 hoofdredacteur weekblad *l'Express*
- 1997 - heden presentatrice van *France-Europe Express*, tv-programma over de Europese politiek

Boeken over vrouwen: *La double vie de Hillary Clinton* (2001); *Le livre noir de la condition des femmes* (2006); *Madame la...* (2007)

